

პუბლიკაცია

რამაზ ხალვაში იოანე ჰეცრინისა და მისი ძმის – ჰაველს „გალობანი ყოველთა წმიდათანი“

ტბელ აბუსერისძის ხელნაწერის (A-85) დასაწყისში, ირმოლოგიონისა და ჯვართამაღლების საგალობლის შემდეგ, შეტანილია გალექსილი საეკლესიო კალენდარი – „გალობანი სახელსა ზედა ყოველთა წმიდათასა, რომელთა წსენებასა აღვასრულებთ წელიწადსა შინა“ (51r-52v).

„გალობანი ყოველთა წმიდათანი“ წარმოადგენს ქრისტეფორე მითილინელის (1000-1050 წწ.) გალექსილი კალენდრის ადაპტირებულ თარგმანს.

მითილინელის ჰიმნოგრაფიულ ციკლში 12 სტიქარონია, რომლებშიც ხსენებები წარმოდგენილია თვეების მიხედვით, იწყება სექტემბრით და სრულდება აგვისტოთი: I. მე-4 ხმა (სექტემბერი); II. მე-4 პლაგალური (გვერდითი) ხმა (ოქტომბერი); III. მე-2 პლაგ. ხმა (ნოემბერი); IV. მე-2 პლაგ. ხმა (დეკემბერი); V. მე-2 ხმა (იანვარი); VI. 1-ელი ხმა (თებერვალი); VII. მე-4 ხმა (მარტი); VIII. მე-4 პლაგ. ხმა (აპრილი); IX. 1-ელი ხმა (მაისი); X. მე-4 ხმა (ივნისი); XI. მე-4 პლაგ. ხმა (ივლისი); XII. მე-4 ხმა (აგვისტო) (მითილინელი 1964: 18-36).

დედანში ყოველ თვეს წამძღვარებული აქვს ქრონოგრაფიული მაჩვენებლები: თვეების დღეთა რაოდენობა, დღისა და ღამის ხანგრძლივობა საათებში. სტიქარონებში მასალა დალაგებულია თვეებისა და დღეების მიხედვით, ხსენებების რიგი და შედგენილობა მისდევს კონსტანტინოპოლის ეკლესიის სათვეო კალენდრს.

„გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ ქართული თარგმანი ქრისტეფორე მიტილინელის საგალობელთა ციკლის შემოკლებული რედაქციაა და დანერვილია ჰიმნოგრაფიული კანონის ფორმით („ჯმაღ ბ გუერდი“): შედგება 8 გალობისაგან (ტრადიციისამებრ, გამოტოვებულია მეორე გალობა „მოიხილესა“), თითოეულ გალობაში წარმოდგენილია 3 დასდებელი. გამონაკლისია IX გალობა, რომელშიც 4 დასდებელია, ასე, რომ საგალობელში ტროპართა რიცხვი 25-ს აღწევს. პირველი დასდებელი ზოგადი შინაარსის შესავალია, რასაც მოსდევს ხსენებებისა და დღესასწაულების სათვეო კალენდარი მთელი წლისთვის – 1 სექტემბრიდან 31 აგვისტომდე (სულ – 365 ხსენება). დასდებლების მიხედვით, სათვეო ხსენებები ასეა გადანაწილებული: სექტემბერი (I.2-3); ოქტომბერი (III.1-2); ნოემბერი (III.3-IV.1); დეკემბერი (IV.2-3); იანვარი (V.1-2); თებერვალი (V.3-VI.1); მარტი (VI.2-3); აპრილი (VII.1-2); მაისი (VII.3-VIII.1); ივნისი (VIII.2-3); ივლისი (IX.1-2); აგვისტო (IX.3-4).

ქართული თარგმანი მნიშვნელოვანი თავისებურებით ხასიათდება. მასში ხსენებათა კალენდრის პარადიგმად გამოყენებულია საბანშიდური (შიო-მღვიმის) ტიპიკონი, რის გამოც ხსენებების რიგი და შედგენილობა ხშირად სხვაობს დედნის ტექსტისგან. ამგვარად, ქართულ თარგმანში ეორტალოგიური კალენდარი ორ მთავარ წყაროს ემყარება:

1) ქრისტეფორე მიტილინელის ჰიმნოგრაფიულ ციკლს (გალექსილ კალენდარს);

2) საბანშიდურ (შიო-მღვიმის) ტიპიკონს.

ქართულ თარგმანს სხვა თავისებურებებიც ახასიათებს. მაგალითად, თვეებს არ აქვს წამძღვარებული კალენდარული შინაარსის მითითებები (წანამძღვარი, თვეებისა და დღე-ღამის ხანგრძლივობა); დედნის მსგავსად, თარგმანში ხსენებები დალაგებულია კალენდარული თანმიმდევრობით, მაგრამ მათი რიცხვი შემცირებულია და თითოეული დღის-

თვის შერჩეულია თითო სსენება. ეს პრინციპი განუხრელად არის დაცული I, III-V გალობებში.

გარდა ამისა, ტექსტის შემოკლების ერთ-ერთ ხერხად თარგმანში გამოყენებულია ისეთი გამოთქმები, როგორცაა: „სოფიაეთნი“, „ტროფიმენთი“, „სერგიენთი“, „ველამპიეთნი“, „კარპოეთ“, „ნაზარიეთნი“, „სტაქყოეთ“, „გურიეთ“, „მინაეთნი“, „ვესტრატეთნი“, „დანიელეთნი“, „კვროსეთი“, „ირინეთ“, „ისაკეთნი“, „ფოტიეთნი“ და „ანდრიადთნი“. მათგან გამოთქმები „ტროფიმეთი“, ასევე, „ანაჟსნი“, „საბინიანეთი“ გიორგი მთაწმიდელის „თუენის“ ზანდუკშიც გვხვდება (თვენი 2007: 36-38), ხოლო „მინაეთი“, „ვესტრატეთი“ – შიო-მღვიმის ტიპიკონში (ტიპიკონი 2005: 149), რაც იმაზე მეტყველებს, რომ ძველი ქართველი ავტორები ასეთ გამაერთიანებელ სიტყვაფორმებს იყენებდნენ ტექსტის შემოკლების მიზნით. შდრ.: „ჰრქუა მას ურწმუნომან ჰურიამან, რამეთუ ამას ადგილსა დგანან ძუალნი ნეტართა ანანიანეთნი (იგულისხმებიან სამი ყრმა: ანანია, აზარია და მისაელი – რ. ხ.), რომელთა მიერ იყოფის კურნებაჲ ეგე“ (ქრესტომათია 1963: 84). -ეთნი, -ენთი, -ეთ სუფიქსების ვარიანტები დღესაც გვხვდება ცოცხალ მეტყველებაში, განსაკუთრებით, სამხრულ დიალექტებში და ნათესაურ კავშირს, შტო-გვარს აღნიშნავს (ქუქჩიშვილი 2016: 274-287), რასაც, ცხადია, უფრო მეტად აფართოებს აღნიშნული გამოთქმების კონოტატიურ დატვირთვას.

VI-IX გალობებში, ვრცელი ძლისპირების წყალობით, ტექსტის შემოკლების პრინციპი ირღვევა და მთარგმნელს საშუალება ეძლევა, ბერძნულ დედანსა და შიო-მღვიმის ტიპიკონზე დაყრდნობით, დღის სსენებებში შეიტანოს ორი ან სამი წმინდანის სახელი. გამომდინარე აქედან, თებერვალ-ავვისტოს სათვეო კალენდარში გვაქვს დღეები, როცა ქართული თარგმანი, როგორც სსენებების რაოდენობის, ისე შედგენილობის თვალსაზრისით, დედანს უახლოვდება და

რამდენიმე შემთხვევაში აღემატება კიდევ მას⁸. ამ მხრივ, საგალობლის ქართული თარგმანი იამბიკური სვინაქსარის ტექსტს გვაგონებს, რომელიც, ასევე, ქრისტეფორე მიტილინელის გალექსილი კალენდრის მიბაძვითაა დაწერილი. გალექსილ ქართულ კალენდრებს („გალობანი ყოველთა წმიდათანი“ და იამბიკური სვინაქსარი) შორის საერთოა ის ფაქტიც, რომ ორივე ტექსტის თარგმანი იოანე პეტრინის მიერაა დაწყებული.

„გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ უძველესი ნუსხა XII საუკუნით დათარიღებულ A-290 ხელნაწერშია დაცული. ეს ნუსხა საინტერესო ცნობას შეიცავს „გალობანის“ ავტორ-მთარგმნელ(ებ)ის ვინაობაზე:

„გალობანი ყოველთა წმიდათანი, თქმულნი პეტრინისაგან „კურთხეულარსამდინ“ და „კურთხეულარს-აკურთხევდით-ადიდებდითი“ – ძმისა მისი პავლესაგან“ – ნათქვამია საგალობლის წარდგინება-სათაურში (აღწერილობა 1980: 181)⁹.

ამგვარად, „გალობანის“ ტექსტს ორი ავტორი ჰყავს: I, III-VI გალობები იოანე პეტრინის დაწერილია, VII-IX გალობები კი ეკუთვნის მის ძმას, პავლეს.

„გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ ტექსტისგან განსხვავებით, იამბიკურ სვინაქსარს სამი ავტორი ჰყავს: იოანე

⁸ იოანე პეტრინის, არსენ ბულმასისიმისძისა და ანტონ კათალიკოსის იამბიკური სვინაქსარი მიტილინელის გალექსილ კალენდარზე გაცილებით ვრცელი ტექსტია. ასე, მაგალითად, თუკი მიტილინელთან 12 ოდა გვაქვს, ხოლო მის ადაპტირებულ ქართულ თარგმანში („გალობანი ყოველთა წმიდათანი“) – 25 დასდებელი, იამბიკურ სვინაქსარში იამბიკოს მუხლების რაოდენობა 365-ს აღწევს, თანაც, მუხლებში ტაეპების რაოდენობა თითქმის ყოველთვის აღემატება ხუთს.

⁹ ეს ცნობა მეთოდება H-1452 ხელნაწერშიც – ყანჩაეთის გულანში, თუმცა ამ ნუსხაში უგულვებელყოფილია პავლეს წვლილი საგალობლის შექმნაში და „გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ ავტორად გამოცხადებულია „პეტრიჭი“, რაც, ცხადია, იოანე პეტრინს გულისხმობს (აღწერილობა 1948: 388).

პეტრინი (სექტემბერ-იანვარი), არსენ ბულმაისიმისძე (თებერვალ-მაისი) და ანტონ I კათალიკოსი (ივნის-აგვისტო).

ტბელ აბუსერისძის ხელნაწერში (A-85) იოანე პეტრინის ორივე გალექსილი კალენდარია წარმოდგენილი. მეტიც, იამბიკური სვინაქსარის გაგრძელების ინიციატივაც ტბელ აბუსერისძეს ეკუთვნის, მაგრამ ხელნაწერში ის სახელდებით არც ერთხელ არ ახსენებს იოანე პეტრინს და ორივე შემთხვევაში ავტორის მოუხსნებლად წერს: 1) ჰიმნოგრაფიული კანონის შესახებ – „გალობანი სახელსა ზედა ყოველთა წმიდათასა, რომელთა წყნებასა აღვასრულებთ წელიწადსა შინა“ (51r); 2) იამბიკურ სვინაქსარის შესახებ – „ესე იამბიკონნი ხუთთა თუეთა მეტნი არ იყუნეს ენასა ზედა ქართულსა და ოთხთა თუეთანი არსენი ბულმაისიმისძემან თქუა ქართლისა კათალიკოზმან ჩემითა შეხუენითა“ (224r). შესაძლებელია, ავტორის მოუხსნებლობის მიზეზი საქართველოს ეკლესიაში იოანე პეტრინის გარშემო ატეხილი აჟიოტაჟი და მისი დევნა-შევიწროება (იხ. იოანე პეტრინი 1937: 222) გამხდარიყო. თუმცა ცხადია ისიც, რომ ტბელ აბუსერისძის დროს გელათის სკოლა იზიარებს პეტრინის პოზიციას ეორტალოგიური კალენდრის საკითხში. მეტიც, აგრძელებს მის მიერ წამოწყებულ საქმეს.

A-85 ხელნაწერში, A-290 კრებულების მსგავსად, „გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ ტექსტი წარმოდგენილია თავდაპირველი, განუვრცობელი სახით. იგივე ვითარებაა K-22 ხელნაწერშიც. მათგან განსხვავებით, 1674 წლის ყანჩაეთის უამნ-გულანში (H-1452, 342r-349v) საგალობელი წარმოდგენილია განვრცობილი რედაქციით და ასე სათაურდება: „გალობანი ყოველთა წმიდათანი წესსა [ზედა] ტუბიკონისასა“.

„გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ ვრცელი რედაქცია გამოქვეყნებულია, თუმცა გამომცემლებმა ვერ შენიშნეს, რომ ყანჩაეთის უამნ-გულანში წარმოდგენილი სათვეო კალენდრის ღერძია იოანე პეტრინისა და მისი ძმის – ჰავლეს მიერ

შეთხზული ჰიმნოგრაფიული კანონი. მეტიც, პუბლიკაციაში აღნიშნულია, რომ „სათაურში ნახსენები ტერმინი „გალობანი“, ტრადიციულად, საცისკრო ჰიმნოგრაფიულ კანონს, ანუ ცხრა გალობისაგან შედგენილ, დიდი ფორმის კომპოზიციას აღნიშნავს. მაგრამ, როგორც ირკვევა, უამნ-გულანის ამ ტექსტში „გალობანი“ ჰიმნოგრაფიულ კანონს არ ნიშნავს, არამედ ზოგადი მნიშვნელობით – გალობით შესასრულებელი და რიტმულად მონესრიგებული პოეტური ტექსტის მნიშვნელობითაა ნახსენები. სახელდობრ, აქ წმიდათა სახელების გასწვრივ მითითებულია მათ განსაღიღებლად შეთხზული ერთმუხლიანი საგალობლები, რომელთაც, ძველი ქართული ლიტურგიკული ტერმინოლოგიით, „ოხითაჲ“ ან „ლიტანიისაჲ“... ეწოდებოდა“ (კოჭლამაზაშვილი... 2015: 230-231).

ყანჩაეთის უამნ-გულანში „გალობანი ყოველთა წმიდათანი“ ცხრილის სახითაა წარმოდგენილი: „ტექსტს კალენდარული ცხრილის ფორმა აქვს. კალენდარი იწყება სექტემბრით და მთავრდება აგვისტოთი. თითოეულ დღეს ცხრილში თითო სტრიქონი ეთმობა (იშვიათად – ორი). თვის რიცხვები, რომლებსაც ქართული ანბანური ციფრები გამოსახავს, კაბადონის გარე კიდეზეა შვეულად განლაგებული; ფურცლის წინა მხარეზე (recto) – მარჯვნივ, უკანა მხარეზე (verso) – მარცხნივ. თავად ცხრილი ორ სვეტს შეიცავს: ერთ სვეტში თითოეულ დღეს მოსახსენებელ წმიდათა სახელებია ჩამონერილი (ანუ მოცემულია „გალობანი ყოველთა წმიდათანი“ ტექსტი – რ. ხ.), ხოლო მეორეში, ამ სახელების გასწვრივ, დასაწყისი სიტყვებითაა მინიშნებული მათი მთავარი საგალობლების ტექსტები“ (კოჭლამაზაშვილი... 2015: 230).

ყანჩაეთის უამნ-გულანში „გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ ტექსტს ახლავს სამი სახის დანართი:

ა) კალენდარული შინაარსის წანამძღვარი ყოველი თვისათვის (მაგალითად, „თვესა სეკდენბერსა აქუს დღე ლ (30).

დღეთა აქუს უამი იბ (12), და ღამეთა – უამი იბ (12). დანყებად ინდიკტიონისაჲ, ესე იგი არს ახლისა წელიწდისაჲ“);

ბ) თვეთა რიცხვები, რომლებიც „გალობანის“ შესაბამის მოსახსენებლებს აქვს მიწერილი;

გ) ლიტურგიკული შინაარსის დანართი, სადაც მითითებულია წმინდანთა განსადიდებლად შეთხზული ერთმუხლიანი საგალობლები („ოხითაჲ“, ანუ „ლიტანიისაჲ“).

მაგალითისთვის მოვიყვანოთ სექტემბრის თვის კალენდრის დასაწყისს, რომელიც ყანჩაეთის უამნ-გულანში ამგვარ სახეს იღებს:

თარიღი	„გალობანის“ ტექსტი (I.2)	ტროპარი
ა (1)	ღირსი სუმეონ	ყოვლისა დაბად...
ბ (2)	მამად	მონამემან..
გ (3)	ანთიმოს	საქმით მიემ...
დ (4)	ბაბილა	საქმით მიემ...
ე (5)	ზაქარია	მღღელობისა...
ვ (6)	მიხაელ	ზეცისა მჭედრობათა...
ზ (7)	სოზონ	ძირისაგან იეს...
ქ (8)	შობად ქალწულისა	შობამან...
თ (9)	მშობელთა თანა	შობამან...
ი (10)	მინოდორა	შობამან...
ია(11)	თეოდორა	შობამან...
იბ (12)	ავტუნომ	შობამან...
იგ (13)	ენკენია	ვითარცა ზენასა...
იდ (14)	დიდებულსა თანა აპყრობასა ჯუარისასა იქებოდენ	აცხოვნე, უფალო...
იე (15)	ნიკიტა	აცხოვნე, უფალო...

შდრ.: „ღირსი სუმეონ, მამად, ანთიმოს, ბაბულა, ზაქარია, მიხაილ, სოზონ, შობად ქალწულისაჲ, მშობელთა თანა, მინოდორა, თეოდორა, ავტუნომ, ენკენია, დიდებულსა თანა აღპყრობასა ჯუარისასა იქებოდენ, ნიკიტა“ (I.2).

როგორც ვხედავთ, „გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ ტექსტი, ზემოაღნიშნული დანართების დამატების მიუხედავად, ინარჩუნებს თავის პირვანდელ სახეს (შდრ.: კოჭლამაზაშვილი... 2015: 233-270), რის გამოც ყანჩაეთის უამნ-გულანის აღნიშნული ნაწილი, შეიძლება, განვიხილოთ, როგორც „გალობანის“ ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნუსხა.

საგულისხმოა, რომ „გალობანის“ ტექსტის რედაქტირება მეორე ეტაპზეც „შიო-მღვიმის ტიპიკონის“ მიხედვით განხორციელდა, რაც იქიდან ჩანს, რომ საგალობლის ვრცელი რედაქციის სამივე დანართი ტიპიკონიდან მომდინარეობს. სწორედ ამას – გალექსილი კალენდრის რედაქციების შიო-მღვიმის ტიპიკონზე დაფუძნებას გულისხმობს საგალობლის გვიანდელი დასათაურება „გალობანი ყოველთა წმიდათანი წესსა ზედა ტუბიკონისასა“¹⁰.

როგორც ჩანს, „გალობანის“ რედაქციების „წესსა ზედა ტუბიკონისასა“ დაფუძნება ერთიანი ჩანაფიქრის სხვადასხვა ეტაპი იყო, რაზეც არაერთი ფაქტი მეტყველებს:

1) A-290, A-85 (ასევე, K-22) ხელნაწერებში შეტანილია „გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ პირველადი, მოკლე ქართული რედაქცია;

2) K-22 და A-85 ხელნაწერებში ცალკეა წარმოდგენილი „გალობანის“ წყაროც: „შიო მღვიმის ტიპიკონის“ სათვეო სვინაქსარი, რომელსაც K-22 ხელნაწერის ზანდუკში „სუნაქსარი სულმცირჱ“ ეწოდება (237v), ხოლო A-85 ხელნაწერში – „ველსუნაქსარი“;

3) „გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ განვრცობილ რედაქციას, ყანჩაეთის უამნ-გულანის გარდა, არაერთ გვიანდელ

¹⁰ „გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ ვრცელი რედაქციის წყარო შეიძლება იყოს Sin. 90 (XIV ს., 1r-24v) ტიპის მოკლე საეკლესიო კალენდარი, რომელშიც ხსენებებს ახლავს „გალობანის“ ვრცელი რედაქციისთვის ნიშანდობლივი სამივე დანართი: კალენდარული შინაარსის წანამძღვარი, თვეთა რიცხვები და ტროპარების სახელწოდებები.

ხელნაწერში ვხვდებით. მათგან A-84 (1567 წ., 339r-347r) ყანჩათის ნუსხაზე აღრეულია, ხოლო A-456 (XVII-XVIII სს., 242r-252r), ცსა 1446/221 (1726 წ., 352r-366v), ცსა 1446/248 (1786 წ., 372r-377v), S-954დ (XVIII-XIX სს., გვ. 1-31) და სხვა – აღნიშნულ ნუსხაზე გვიანდელი.

„გალობანის“ ვრცელ რედაქციაში მეორდება საბანძიდურ ტიპიკონში წარმოდგენილი „ოხითანის“ რეპერტუარი. „ოხითანის“ ამავე რეპერტუარს ვხვდებით, ასევე, საბანძიდური ტიპიკონის სვინაქსარული ნაწილის შემოკლებულ ვერსიებში – „ჯელსუნაქსარსა“ (A-85) და „სულმცირე სვინაქსარში“ (K-22). ზემოთქმულიდან გამომდინარე, არ არის გამორიცხული, „გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ ვრცელ რედაქციაში გათვალისწინებული იყოს A-85 და K-22 ხელნაწერების მონაცემები.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას შემდეგი:

1) ჰიმნოგრაფიული კანონი „გალობანი ყოველთა წმიდათანი“ ქრისტეფორე მითილინელის გალექსილი კალენდრის შემოკლებული და ადაპტირებული ქართული თარგმანია, შესრულებული XII საუკუნეში;

2) „გალობანის“ ამ რედაქციას ჰყავს ორი ავტორ-მთარგმნელი: I-VI გალობები ეკუთვნის იოანე პეტრინს, ხოლო VII-IX გალობები – პეტრინის ძმას, ჰავლეს;

3) „გალობანის“ პირველი ქართული რედაქციის ტექსტში სათვეო ხსენებები გასწორებულია საბანძიდური (შიო-მღვიმის) ტიპიკონის მიხედვით;

4) XIII საუკუნის შემდგომ ჩამოყალიბდა „გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ კალენდარული და ლიტურგიკული დანართებით განვრცობილი რედაქცია;

5) ის გარემოება, რომ „გალობანის“ ორივე რედაქციას საფუძვლად უდევს შიო-მღვიმის ტიპიკონი, აისახა ტექსტის გვიანდელ დასათაურებაში: „გალობანი ყოველთა წმიდათანი წესსა ზედა ტუბიკონისასა“, რაც განაპირობებდა ამ ტექსტის ავტორიტეტს საქართველოს ეკლესიაში.

აქვე ვბეჭდავთ „გალობანი ყოველთა წმიდათანის“ პირველ რედაქციას, რომელიც იოანე პეტრინისა და მისი ძმის – პავლეს ერთობლივი შემოქმედების ნაყოფია. საგალობლის კალენდარული საფუძვლის ადვილად აღქმის მიზნით, ტექსტს ფრჩხილებში ვურთავთ ხსენებებისა და დღესასწაულების თარიღებს (თვის რიცხვებს).

[51r] **გალობანი სახელსა ზედა ყოველთა წმიდათასა, რომელთა ჰსენებასა აღვასრულევთ წელიწადსა შინა¹¹**

ჴმად ბ გუერდი

I. უგალობდითსა

„ზღუად მენამული“

1. უამთა და წელთა

ჴელმწიფებითა

ღმერთმთავრობითითა მოქმედო უფალო,

სამგუამოვნებით დიდებულო, ხოლო

ერთარსებით თაყუანის-ცემულო,

გუაცხოვნენ ქმნილნი შენნი.

ანცა მოწევენულნი

დასაბამსა მოსრულისა

უამისმოქცევისასა.

სეკლენბერი

2. ღირსი სუმეონ (1),

მამად (2), ანთიმოს (3),

ბაბულა (4), ზაქარია (5), მიხაილ (6), სოზონ (7),

შობად ქალწულისად (8), მშობელთა თანა (9),

მინოდორა (10), თეოდორა (11),

¹¹ პუბლიკაცია ემყარება A-85 ხელნაწერს. გათვალისწინებულია, ასევე, K-22 ნუსხა და საბაწმილური ტიპიკონი.

ავტუნომ (12), ენკენია (13),
დიდებულსა თანა
აღპურობასა
ჯუარისასა იქებოდენ (14),
ნიკიტა (15).

3. ევფემია (16) და
სოფიაეთნი (17),
ევმენი (18), ტროფიმეთნი (19), ევსტათის (20) თანა,
კოდრატე (21), ფოკა (22), მუცლადღებასა თანა
იოანესსა (23), თეკლა (24),
ევფროსინ (25), იოვანე (26),
კალისტრატე (27), ხარიტონ (28),
კვრიაკოზ (29)
გრიგოლის (30) თანა იდიდებოდენ.

[A, 51v] **ოკტონბერი**

III. განძლიერდასა

„სამებაო წმიდაო“

1. ქებული ანანია (1), კვპრიანე (2),
დიონოსი (3), იეროთე (4),
ხარიტინი (5), თომა (6), სერგიეთნი (7),
პელაგია (8), ალფე (9), ევლამპიეთნი (10),
ფილიპე (11), პროვო (12), კარპოეთ (13) თანა,
ნაზარიეთნი (14) და ლუკიანე (15)
შესხმით პატივ-იყვებოდენ.

2. ლონგინოს (16), ოსივას (17), ლუკას (18), იოველს (19),
არტემის (20), ილარიონს (21),
აბერკის (22), იაკობს (23), არეთას (24),
მარკიანეს (25), დიმიტრის (26), ნესტორს (27),
ტერენტის (28), ანასტასიას (29), ზინობს (30),

სტაქვოეთ თანა ვჰნატრიდეთ
მონაფეთა მაცხოვრისათა (31).

ნოენბერი

3. სამეზისა მსახურთა უვერცხლოთა (1),
აკუნდინეთურთ მჴნეთა (2),
აკეფესიმას (3), იოვანიკეს (4),
გალაკტიონ (5), ჰავლეს (6), მელიტინელთა (7),
ძალთა (8), ონისიფორეს (9), ორესტის (10),
მინას (11), მონყალესა (12) და ოქროპირსა (13),
ფილიპეს (14),
გურიაეთ (15) ვაქებდეთ.

IV. მესმასა

რაჟამს წინაღსწარმეყუელმან“

1. მათე (16), გრიგოლი (17), პლატონ (18), აბდია (19),
პროკლე (20), ტაძრად აღსლვად უბინოღსად (21),
ფილიმონ (22) ამფილოქეთურთ (23),
ეკატერინა (24), კლემენტოს (25),
ალჴჴი (26), იაკობ (27), სტეფანეს (28),
პარამონ (29), ანდრია (30) – ნეტარნი
ქებით განითქუმინ მორწმუნეთაგან.

დეკემბერი

2. ოთხ მჴნეო ნაუმ (1), ამბაკომ (2)
სოფონიათურთ (3), ბარბარა (4), საბა (5),
ნიკოლოზ (6), ამბროსიე (7)
ჰატაჴის (8) თანა,
ანნა (9), მინაეთნო (10), დანიელ (11), სფირიდონ (12),
ევსტრატეთნო (13), თჴრსო (14), ელევთერი (15),
მეოხ გუეყუენით წინაჴე უფლისა.

3. ანგეა (16), დანიელეთნი (17),
სევასტიან (18), ონიფანტ (19), ეგნატი (20),
ივლიან (21), ანასტასია (22),
კრიტ (23), ევგენია (24),
შობად უფლისად (25), ქალწული (26) და სტეფანე (27),
ორ ბევრ (28), ჩჩულ (29), ანუსია (30), მელანია (31)
იღუწიან სურვილით შემამკობელთა[თვს].

იანვარი

V. ღამითგანსა

„შენდა აღვიმს“

1. დიდი ბასილი (1),
სილივისტროს (2),
გორდ (3), თეოქთისტე (4),
სუნკლიტიკე (5) – ნათელნი (6),
წინამორბედი (7), დომნიკა (8),
და პოლუვეკტოს (9),
ნოსიისად (10), თეოდოს (11), ტატიანე (12),
ერმულე (13), სინაელნი (14),
პავლე თებელი (15) ვაქნეთ სურვილით.

2. ჯაჭუნი პეტრესნი (16),
ანტონ (17), ათანასი (18),
მაკარი (19), ევთვი (20),
მაქსიმე (21), ტიმოთე (22), კლიმი (23),
ქსენი (24), გრიგოლი (25),
ქსენიფორ (26) და ოქროსიტყუად (27),
ევრემ (28), ეგნატი (29), იპოლიტე (30),
კვროსეთითურთ (31) შევამკვნეთ.

[A, 52r] **ფეხბერვალი**

3. ტურიფონს (1), მიქუმისა (2)
თანა სუმეონით (3),
ისიდორ (4), ალათის (5),
[ვ]უკულის (6), ჰართენს (7), თეოდორეს (8)
ნიკიფორეთურთ (9),
ხარალამპის (10) და ვლასის (11),
მელეტის (12) და მარტინიანეს (13),
ავქსენტ (14), ონისიმეს (15) ვჰნატრიდეთ.

VI. ღალატყავსა

„მუცლად ილო იო“

1. ჰამფილე (16),
ტირონსა თეოდორეს (17),
ლეონტის (18),
არქიპოს (19), ლეონტის (20),
ტიმოთის (21) ღირსისა თანა,
ევგენიას პოვნილთა (22),
პოლუკარპოსს ნეტარსა (23),
პოვნასა თავისასა (24), ტარასის (25), პორფირის (26),
პროკოპის (27), ბასილის (28) მოგართუამთ მეოხად
სოფლისათვს, სიტყუაო ღმრთისაო ქრისტე.

მარტი

2. ევლუკია (1),
თეოდოტ (2), ევტროპევეთურთ (3),
ჯერასიმე (4),
კონონ (5), ორმეოცდაორნი,
ასურეთს აღსრულეებულნი (6),
ქერსონელ ვასილეოფსნი (7),
თეოფილაკტე (8), სევასტიელნი (9),

კოდრატე (10), სოფრომ (11), თეო[ფა]ნე (12), ნიკიფორე (13),
ვენეტიკტ (14), ალაპი (15),
საბინეთურთ (16) – ბრძენნი
ვევდრებიან ღმერთსა სულთა ჩუენთათჳს.

3. ალექსიოს (17),
კურილე (18), ხურისანთე (19),
ლავრას მომწყდართა მამათაჲ (20),
იაკობ (21), ბასილი (22), ნიკონ (23),
ნინა დღე (24) და ხარებაჲ (25),
გაბრიელ (26) და მატრონა (27),
სტეფანე (28), მარკოზ (29) და იოვანე (30),
ვჰატის (31) თანა დღეს
განთქუმით იქებიან ეკლესიისა
სავსებისაგან.

აპრილი

VII. კურთხეულარსა

„ჭ სასწაული“

1. მარიამ ღირსი (1),
ტიტე (2), ნიკიტა (3) იოსებით (4),
თეოდულ (5), ევტჳქ (6), გიორგი (7),
ავაბოღსთაღთურთ (8),
ევტჳქ (9), ტერენტ (10), ანტიპა (11),
ბასილი (12), არტემონ (13),
არისტარხოს (14), კრისკენტი (15),
ნუ დასცხრებით სოფლისათჳს ოხასა.

2. ირინეთ თანა (16)
სუმეონ სჰარსი (17), იოვანე (18),
იოვანე (19) და თეოდორე (20),
თეოდორე ჰერგეს (21),

თეოდორე (22) და გიორგი (23),
საბა (24) და მარკოზ (25),
ვასილეს (26), სუმეონ (27),
იასონ (28), დიოდორე (29), იაკობ (30) იქენინ.

მაისი

3. იერემია (1),
ათანასი (2), ტიმოთ (3), [ოლბიან (4)]
ირინი (5), იობ (6), ჯუარი (7),
ღმრთისმეტყუელი (8) და
ისაია (9), სუმეონ (10),
მუკი (11), იპიფანე (12),
ლლუკერია (13), ისიდორე (14),
პახუმის (15) თანა ჰუარვენ მორწმუნეთა.

VIII. აკურთხევდითა

„ცაჲ ვრცელი“

1. გიორგი მიტკლინელი (16),
ანდრონიკეს თანა (17),
თეოდოტი (18), პატრიკი (19),
თალელე (20), კოსტანტინე, ელენე (21),
ვასილისკოს (22), მიხაელ (23),
სუმეონ (24), მესამე პოვნა თავისაჲ (25),
[A, 52v] კარპო (26), თერაპონითურთ (27),
ნიკიტა (28) და თეოდორა (29),
ისაკ დალმატა (30)
თანა ერმითურთ (31) ვადიდნეთ.

ივნისი

2. იოსტინე (1), ნიკიფორე (2),
ლუკიონ (3), მიტროფანე (4),
ღორეთე (5), ბესარიონ (6),

თეოდოტ (7),
თეოდორე (8) და კვრილე (9), [ტიმოთ (10)]
ბართლომე და ბარნაბა (11),
ონოფრე (12), აკვლინე (13), ელისე (14),
ამოს (15) ტუხონის (16) თანა,
მანოელ, საბელ, ისმაელ (17),
ლენტი (18), იუდას (19)
მეთოდითურთ (20) ვაქებდეთ.

3. ივლიანე (21), ევსევი (22),
აღრიპპინა (23) მჭნისად,
შობად იოვანესი (24), ფებრონია (25),
დავით თესალონიკელი (26),
სამთესონ უცხოთმყუარე (27),
კვროს და იოვანეს (28) ბრძენთა,
თავთა ყოვლადქებულთა
პეტრეს და პავლეს (29) ვევედრნეთ
და ათორმეტთა (30), რადთა იოხნენ სულნი ჩუენნი.

ივლისი

IX. აღიდებდითსა

„ნუ მტირ მე, დე“

1. უვერცხლონი (1) და სარტყელი (2),
იაკინთე (3), ანდრია (4), მართა (5), სისოე (6), ასკლიპი (7),
პროკოპ (8), პანკრატ (9), ნიკიპოლ (10),
ევფემია (11), პროკლე (12),
გაბრიელ (13), აკვლა (14),
კვრიკე და ივლიტა (15),
კრებად ხალკიდონისად (16),
მარინ (17), ემმელიანე (18),
იოხდით სულთა ჩუენთათჳს.

2. ღირსო მაკრინა და დიო (19),
ელია ეტლთა მფლობელო (20),
იოვანე და სუმეონ (21),
მარიამ (22) და ტროფიმე,
თეოფილ (23), ხრისტინა (24), ანნა (25),
ერმოლას (26),
პანტელეიმონ (27), პროხონ (28),
კალინიკე (29) და შილა,
სილოვან (30), ევდუკიმე (31), მეოხ გუეყვენით ჩუენ.

აგუსტო

3. მოლუანენო მაკაბელნო (1),
სტეფანე (2), ისაკეთნო (3),
ეფესელნო (4), ევსელნი (5),
ფერისცვალებად (6), დომენტი (7),
ემმელიან (8), მატათან (9),
ლავრენტი (10), ევპოლო (11),
ფოტიეთნო (12), მაქსიმე (13),
მიქეადათურთ (14),
ყოვლადწმიდაო დედოფალო (15),
მგალობელსა ნუ დამსჯი.

4. დიომიდე (16), მირონ (17), ფლორო (18),
ანდრიადთნი (19), სამოელ (20),
თადეოს (21), ალათონიკ (22),
ლუკიოს (23) და ევტუქი (24),
ბარნაბა და ტიტე (25),
ანდრიანე (26), პიმენ (27),
მოსე (28), ნათლისმცემელი (29),
ალექსანდრ, იოვანე (30),
სარტყელი ყოვლადწმიდის (31),
მფარველი სულთა ჩუენტად.

გამოყენებული ლიტერატურა:

აღწერილობა 1948: ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა (H), III, თბ., 1948

აღწერილობა 1980: ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა (S), I, თბ., 1980

თვენი 2007: გიორგი მთაწმიდელის თვენი (სექტემბერი), ლ. ჭლამაიას გამოცემა, თბ., 2007

კოჭლამაზაშვილი... 2015: კოჭლამაზაშვილი ე., სხირტლაძე ზ., „გალობანი ყოველთა წმიდათანი“ ყანჩაეთის უამნ-გულანში // ჰუმანიტარული კვლევები: წელიწდული, №4, 2013

მიტილინელი 1964: Follieri E. I calendari in metro innografico di Cristoforo Mitileneo, Volume 1. Bruxelles: Societe des Bollandistes, 1980

ტიპიკონი 2005: ტიპიკონი შიო-მღვიმის მონასტრისა, XIII საუკუნის ხელნაწერის ტექსტი, გამოსაცემად მოამზადეს ე. კოჭლამაზაშვილმა და ე. გიუნაშვილმა, თბ., 2005

ქრესტომათია 1963: ქართული ენის ისტორიული ქრესტომათია, II, ი. იმნაიშვილის გამოცემა, თბ., 1963

ქუქჩიშვილი 2016: ქუქჩიშვილი მ., მეტსახელისა და მეტგვარის სტრუქტურული და სემანტიკური თავისებურებანი სამცხურ-ჯავახურში (ასპინძის მუნიციპალიტეტის სოფელ ხიზაბავრის მაგალითზე) // ქართველური მემკვიდრეობა XX, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, 2016.

A-85 ხელნაწერი: ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი.

Ramaz Khalvashi

Ioane Petritsi's and his brathers Pavle's "Hymnographic Canon of All Saint's"

Summary

This paper is dedicated to the Hymnographic Canon of All Saints, owned by John Petritsi and his brother Paul. This is an adapted translation of the verse calendar by Christopher of Mytilene. The text was published according to the manuscripts of the 13th century (A-85, K-22).